นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย ของพนักงานขับรถพยาบาล เขตสุขภาพที่ 6

ภารณี วสุเสถียร, วท.บ. (พยาบาล), สบ., สม.*

*สำนักงานเขตสุขภาพที่ 6 สำนักตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา : พนักงานขับรถพยาบาลต้องรับผิดชอบชีวิตของผู้ร่วมงาน ผู้ป่วยและญาติที่ร่วมเดินทาง ซึ่งสถิติการเกิดอุบัติเหตุของรถพยาบาลในปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2560 พบ 129 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บ 261 คน เสียชีวิต 25 คน กระทรวงสาธารณสุขจึงมีมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยในทุกเขตสุขภาพ โดยเน้นที่วิธีการขับและการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ยังไม่มีแนวทางสนับสนุนในประเด็นสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของมาตรการฯ จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตการทำงานที่เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการทำงานของพนักงานขับรถพยาบาล

วัตถุประสงค์: 1) เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล เขตสุขภาพที่ 6 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล เขตสุขภาพที่ 6

วัสดุและวิธีการ: การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานขับรถพยาบาลใน 8 จังหวัดจำนวน 219 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามจำนวนพนักงานขับรถในโรงพยาบาลแต่ละจังหวัด และสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้ตัวอย่างในแต่ละโรงพยาบาล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการเชิงโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM)

ผลการศึกษา: พบว่า 1) พนักงานขับรถพยาบาลมีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และการปฏิบัติงานขับรถพยาบาลตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี 2) ปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิตการทำงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย โดยความรอบรู้ด้านสุขภาพมีอิทธิพลมากกว่าคุณภาพชีวิตการทำงาน นอกจากนั้น คุณภาพชีวิตการทำงานยังส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยทั้ง 2 ปัจจัยสามารถอธิบายผลของประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยได้ร้อยละ 70

สรุป: ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ส่วนปัจจัยรอง คือ คุณภาพชีวิตการทำงาน ที่ต้องสนับสนุนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ; คุณภาพชีวิตการทำงาน; มาตรการรถพยาบาลปลอดภัย; พนักงานขับรถพยาบาล

Original article

Causal Relationships of Factors Effected to the Efficiency in Complying with the Ambulance Safety Measures of Ambulance Drivers, Health Region 6

Paranee Wasusatein, B.S. (nursing), B.P.H., M.P.H.*

*Office of Health Region 6, Office of Health Inspector General, Office of the Permanent Secretary

Abstract

Background : During the year 2015-2017 a study shows that there were 129 events of ambulances accident, 261 people were injured and 25 died, so in 2015, the Ambulance Safety Measure has been set up in all health regions by Ministry of Public Health. However, the measures focused only on drive safely but there was stills lack of essential factors to support the success of the measures.

Objectives: 1) To study the level of health literacy, quality of work life and the efficiency of complying with the Ambulance Safety Measure. 2) To study the causal relationships of factors effected to the efficiency in complying with the Ambulance Safety Measures on ambulance drivers.

Materials and methods: This consisted of cross-sectional descriptive study 219 samples. Stratified random sampling and simple random sampling were used. The instrument was a questionnaire. Structural Equation Modeling (SEM) was used to analyze the data.

Results: The study found that: 1) Ambulance drivers had high level in health literacy, quality of work life and the efficiency of complying with the Ambulance Safety Measures. 2) Quality of work life had direct and indirect effects on the efficiency of complying with the Ambulance Safety Measures, but health literacy had only direct effect and larger effect than quality of work life. However, both factors were able to predict the efficiency of complying with the Ambulance Safety Measures in high score (70 %).

Conclusion: The main factor which effected to the efficiency of complying with the Ambulance Safety Measures was health literacy; however quality of work life was still important to go on with it.

Keywords: health literacy; quality of work place; the ambulance safety measures; ambulance drivers

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนเป็นอันดับหนึ่งของภูมิภาคเอเชียและเป็นอันดับสองของโลก[1] สำหรับเขตสุขภาพ 6 ที่ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว พบอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2559 เท่ากับ 32.24, 31.94, 31.60, 35.64, 28.15 และ 28.27 ต่อแสนประชากรตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มลดลงแต่ยังคงสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ[2] ประกอบกับในปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2560 กองสาธารณสุขฉุกเฉินได้รายงานสถิติการเกิดอุบัติเหตุรถพยาบาลทั้งหมด 129 ครั้ง มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 261 คน และเสียชีวิต 25 คน เป็นอุบัติเหตุที่เกิดระหว่างการส่งต่อผู้ป่วย (refer) ร้อยละ 65.89 และการส่งผู้ป่วยฉุกเฉิน (EMS) ร้อยละ 17.05[3] ดังนั้น อุบัติเหตุจราจรโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับรถพยาบาลจึงเป็นปัญหาสำคัญที่กระทรวงสาธารณสุขต้องแก้ไข

ในการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินและการส่งต่อผู้ป่วย พนักงานขับรถพยาบาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะต้องรับผิดชอบชีวิตของผู้ร่วมปฏิบัติงาน ผู้ป่วยและญาติ ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย โดยเน้นที่วิธีการขับและการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ยังไม่มีมาตรการสนับสนุนในปัจจัยพื้นฐานบุคคลที่สำคัญ ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน [4, 5, 6] อย่างไรก็ตาม ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ยังไม่พบการศึกษาในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างกันที่ชัดเจน และยังไม่เคยศึกษาในเขตสุขภาพที่ 6 มาก่อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาลเขตสุขภาพที่ 6 ขึ้น เพื่อทำให้การปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดขึ้นมีความชัดเจน และส่งผลต่อความปลอดภัยทั้งของพนักงานขับรถพยาบาล ผู้ร่วมปฏิบัติงาน ผู้ป่วยและญาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน และระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล

2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล เขตสุขภาพที่ 6

นิยามศัพท์: มีดังนี้

1. คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานใน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านสังคมสัมพันธ์ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม

2. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ หมายถึง ความสามารถและทักษะในการเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์และประเมินการปฏิบัติและจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการเข้า

ถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะการตัดสินใจ ด้านการจัดการตนเอง และด้านการรู้เท่าทันสื่อ

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย หมายถึง การปฏิบัติงานของพนักงานขับรถพยาบาลตามข้อสั่งการของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย 1) การผ่านการฝึกอบรมเพิ่มทักษะและประสบการณ์การขับรถพยาบาล 2) การปฏิบัติตามหลักการขับขี่ปลอดภัยตลอดเวลา 3) ขับรถด้วยความเร็วตามที่กฎหมายกำหนด 4) ไม่ฝ่าสัญญาณไฟแดงในทุกกรณี 5) คาดเข็มขัดนิรภัยทุกครั้ง 6) ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก่อนและขณะขับรถ 7) ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือขณะขับรถ 8) ขับรถไม่เกิน 4 ชม.และมีเวลาพัก 9) ระดับแอลกอฮอล์จากลมหายใจต้องเป็น 0 ก่อนขับรถ 10) ตรวจสารเสพติด 2 ครั้ง/ปี และทดสอบสุขภาพจิต 1 ครั้ง/ปี

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ประชากรเป็นกลุ่มพนักงานขับรถพยาบาล เขตสุขภาพที่ 6 จำนวน 471 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงจากตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อน 5%[7] ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 219 คน เลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามจำนวนพนักงานขับรถในโรงพยาบาลแต่ละจังหวัด และสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เพื่อให้ได้ตัวอย่างในแต่ละโรงพยาบาล

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย: เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 ความรอบรู้ด้านสุขภาพ จำนวน 25 ข้อ เป็นคำตอบแบบ 5 ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง นานๆครั้ง และไม่ได้ปฏิบัติ

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงาน จำนวน 25 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ปานกลาง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย จำนวน 15 ข้อ เป็นคำตอบแบบ 5 ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง นานๆครั้ง และไม่ได้ปฏิบัติ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ: ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ (try out) กับพนักงานขับรถพยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตสุขภาพที่ 4 จำนวน 30 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาร์ค (Cronbach alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนความรอบรู้ด้านสุขภาพ เท่ากับ 0.85 คุณภาพชีวิตการทำงาน เท่ากับ 0.81 และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย เท่ากับ 0.78

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง: ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการศึกษานี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยใน

มนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ จังหวัดจันทบุรี ตามหนังสืออนุมัติเลขที่ CTIREC 069

การรวบรวมข้อมูล: มีดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดและผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์/ โรงพยาบาลทั่วไป/ โรงพยาบาลชุมชน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตสุขภาพที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ประสานงานกับงานบริหารของโรงพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกระจายแบบสอบถามให้แก่พนักงานขับรถพยาบาล โดยให้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 พร้อมระบุเวลาในการเก็บแบบสอบถามคืน

3. รวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล: มีดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลวิเคราะห์ด้วยร้อยละ

2. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต โดยใช้เกณฑ์ คือ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึงดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึงดี ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึงปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึงต่ำ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึงต่ำที่สุด

3. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย วิเคราะห์โดยใช้สมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) ดังนี้

1) กำหนดโมเดลเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่า ปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน[4, 5, 6] โดยนำมาสร้างเป็นแบบจำลอง (โมเดล) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และมีสมมติฐานว่าโมเดลนี้จะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (แผนภูมิที่ 1)

2) วิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (measurement model) ภายในปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย

3) วิเคราะห์โมเดลอิทธิพลเชิงเส้น (structural model) ของปัจจัยเชิงสาเหตุ คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิตการทำงานในทางตรงและอ้อมไปยังปัจจัยผล คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย

ข้อ 2) และ 3) ตัดสินความเหมาะสมของโมเดลร่วมกันด้วยดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น Chi–Square, CFI และ AGFI เป็นต้น

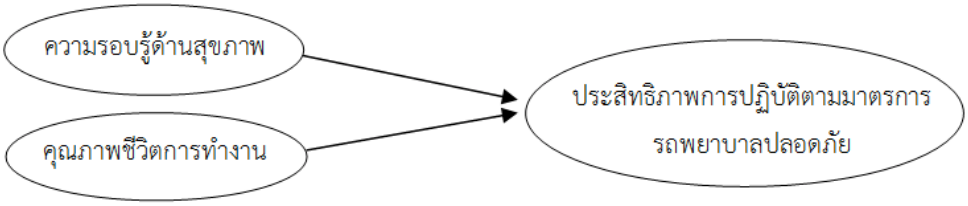

แผนภูมิที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย

ผลการศึกษา

1. พนักงานขับรถพยาบาลมีอายุเฉลี่ย 40.41 ปี มีประสบการณ์ในการขับรถพยาบาลมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 37.44 เคยประสบอุบัติเหตุจากการขับรถพยาบาล ร้อยละ 26.94 ได้รับการอบรมขับขี่รถพยาบาลปลอดภัย ร้อยละ 82.92 ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีและมีผลการตรวจปกติร้อยละ 97.26 และ 93.15 ตามลำดับ

2. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย ของพนักงานขับรถพยาบาลโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 1)

3. ผลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบพบว่า ประกอบด้วย 3 ตัวแปรแฝง (ปัจจัย) คือ (ตารางที่ 2)

3.1 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย มีตัวแปรคุณลักษณะปฏิบัติงานสำคัญที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์ (λ) 0.96 ค่าคลาดเคลื่อน (SE) 0.04 และสามารถทำนาย (R^2) การอยู่ในปัจจัยประสิทธิภาพฯ ได้ร้อยละ 91.5 รองลงมา คือ วิธีการปฏิบัติงาน และวินัยในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์ 0.94 และ 0.90 ค่าคลาดเคลื่อน 0.05 และ 0.07 ทำนายการอยู่ในปัจจัยประสิทธิภาพฯ ได้ร้อยละ 87.9 และ 80.8

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและความหมายคุณภาพชีวิตการทำงานความรอบรู้ด้านสุขภาพ และการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย

	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
ภาพรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพ	**3.91**	**ดี**
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	3.88	ดี
ด้านความรู้ ความเข้าใจ	3.96	ดี
ด้านทักษะการสื่อสาร	3.97	ดี
ด้านทักษะการตัดสินใจ	3.91	ดี
ด้านทักษะการจัดการตนเอง	3.93	ดี
ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	3.83	ดี
ภาพรวมคุณภาพชีวิตการทำงาน	**4.02**	**ดี**
ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน	4.05	ดี
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.10	ดี
ด้านสังคมสัมพันธ์	3.95	ดี
ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	4.05	ดี
ด้านผลตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ	3.94	ดี
ภาพรวมการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย	**4.02**	**ดี**
ด้านวินัยในการปฏิบัติงาน	3.94	ดี
ด้านวิธีการปฏิบัติงาน	4.09	ดี
ด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงาน	3.98	ดี

3.2 ปัจจัยด้านความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีตัวแปรที่สำคัญมากที่สุด คือ ทักษะการจัดการตนเอง น้ำหนักสัมประสิทธิ์ (λ) 0.91 ค่าคลาดเคลื่อน (SE) 0.04 และทำนาย (R^2) การอยู่ในปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้ร้อยละ 83.1 รองลงมาคือ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจ และการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ตามลำดับ น้ำหนักสัมประสิทธิ์ 0.80, 0.75, 0.58, 0.55 และ 0.42 ค่าคลาดเคลื่อน 0.05, 0.07, 0.07, 0.07 และ 0.07 และทำนายการอยู่ในปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพได้ร้อยละ 64.0, 56.3, 33.6, 30.7 และ 18.0

3.3 ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน มีตัวแปรที่สำคัญมากที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กร น้ำหนักสัมประสิทธิ์ (λ) 0.75 ค่าคลาดเคลื่อน (SE) 0.34 และทำนาย (R^2) การอยู่ในปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานได้ร้อยละ 56.5 รองลงมาคือ ด้านสังคมสัมพันธ์ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในงาน และด้านผลตอบแทนที่เป็นธรรม ตามลำดับ น้ำหนักค่าสัมประสิทธิ์ 0.66, 0.61, 0.56 และ 0.45 ค่าคลาดเคลื่อน 0.26, 0.25, 0.24, 0.20 และทำนายการอยู่ในปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานได้ร้อยละ 43.1, 36.6, 31.5 และ 20.3 (ทั้ง 3 ปัจจัย แสดงเป็นภาพได้ในแผนภูมิที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (measurement model) ปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย

ตัวแปร	λ	SE.	t-value	R^2
ประสิทธิภาพการปฏิบัติฯ				
ด้านวินัยในการปฏิบัติงาน	0.90	0.07	10.21**	80.8%
ด้านวิธีการปฏิบัติงาน	0.94	0.05	19.66**	87.9%
ด้านคุณลักษณะปฏิบัติงาน	0.96	0.04	31.49**	91.5%
ความรอบรู้ด้านสุขภาพ				
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	0.42	0.07	6.57**	18.0%
ด้านความรู้ความเข้าใจ	0.55	0.07	9.02**	30.7%
ด้านทักษะการสื่อสาร	0.58	0.07	9.24**	33.6%
ด้านทักษะการตัดสินใจ	0.80	0.05	15.95**	64.0%
ด้านทักษะการจัดการตนเอง	0.91	0.04	19.56**	83.1%
ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	0.75	0.07	14.14**	56.3%
คุณภาพชีวิตการทำงาน				
ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน	0.56	0.24	5.37**	31.5%
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	0.75	0.34	6.20**	56.5%
ด้านสังคมสัมพันธ์	0.66	0.26	5.50**	43.1%
ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	0.61	0.25	5.85**	36.6%
ด้านผลตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอและเป็นธรร	0.45	0.20	5.07**	20.3%

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

หมายเหตุ: λ แทนน้ำหนักค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบ R^2 แทนสัมประสิทธิ์การทำนาย SE.แทนค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

4. โมเดลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบและอิทธิพลเชิงเส้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า Chi–Square มีค่าเท่ากับ 39.023 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p=0.789) ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 1 ค่า AGFI เท่ากับ 0.944 ซึ่งเข้าใกล้ 1 โดยปัจจัยความรอบรู้ด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิตการทำงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.78 และ 0.23 ตามลำดับ) โดยความรอบรู้ด้านสุขภาพมีอิทธิพลมากกว่า นอกจากนั้น คุณภาพชีวิตการทำงานยังส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทั้งนี้ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิตการทำงานสามารถอธิบายประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยโดยรวมได้ร้อยละ 70 (แผนภูมิที่ 2)

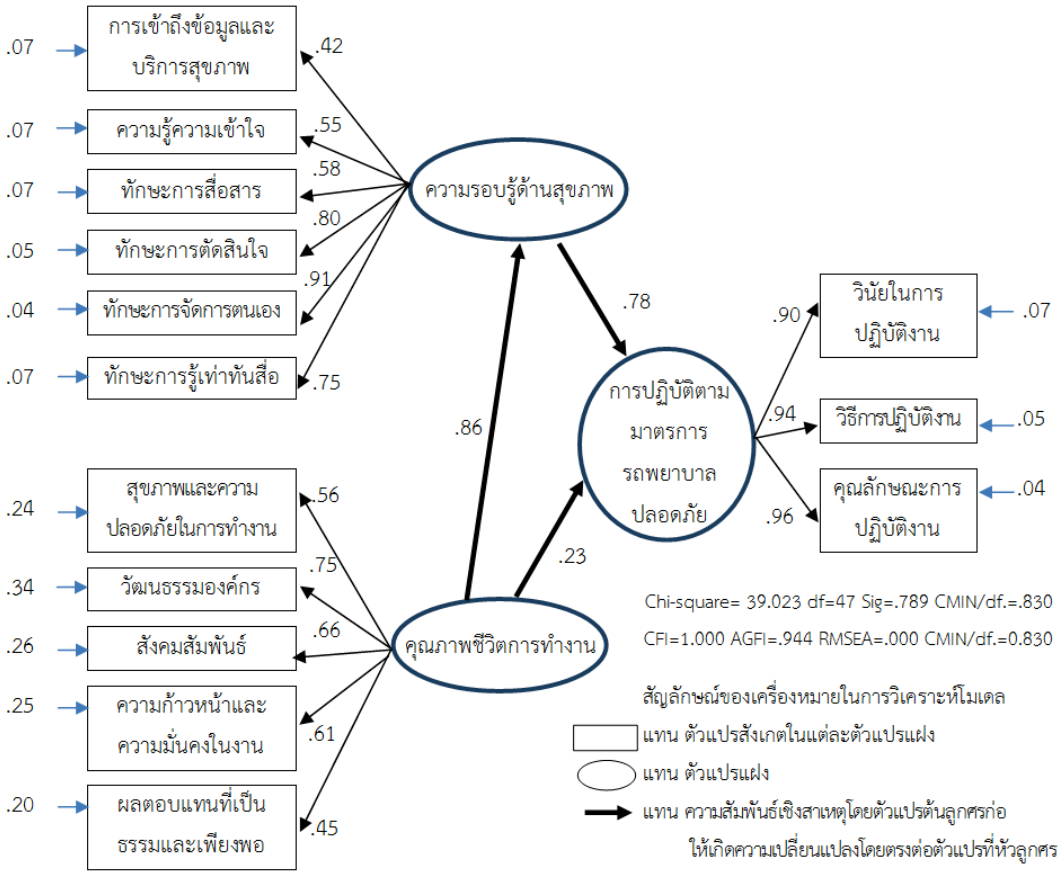

แผนภูมิที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ และอิทธิพลเชิงเส้นของความรอบรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตการทำงาน กับประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย

หมายเหตุ:
CMIN/df แทน ดัชนีที่ใช้ในการเปรียบเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์
CFI แทน ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (comparative fit index)
AGFI แทน ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (adjusted goodness of fit index)
RMSEA แทน ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (root mean square error of approximation)

วิจารณ์

1. ความรอบรู้ด้านสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับอารยา ทิพย์วงศ์ และจารุณี นุ่มพูล[8] ที่พบระดับของความรอบรู้ของพนักงานของรัฐอยู่ในเกณฑ์ดีเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าพนักงานขับรถพยาบาลปฏิบัติงานใกล้ชิดกับบุคลากรในโรงพยาบาลที่มีความรู้ จึงสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและบริการสุขภาพได้ง่าย สามารถเรียนรู้เหตุการณ์ทางด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นได้เสมอ อีกทั้งทางโรงพยาบาลได้มีการเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ความเข้าใจโดยการจัดให้ความรู้ในประเด็นที่สำคัญ เช่น การขับรถตามกฎจราจรเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และการลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ/เจ็บป่วยจากการปฏิบัติงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเด็นเวลาการปฏิบัติงานที่มีความไม่แน่นอน ทำให้พนักงานขับรถพยาบาลบางครั้งไม่สามารถได้รับความรู้ต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยในภาพรวมไม่สูงมากนัก

ในรายด้านนั้น แม้ว่าทุกด้านจะอยู่ในระดับดี แต่พบว่าทักษะการรู้เท่าทันสื่อมีค่าคะแนนต่ำที่สุด ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญลำดับแรกในการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ เนื่องจากแม้พนักงานจะมีอายุเฉลี่ย 40.41 ปีที่อยู่ในช่วงของการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ในมิติของการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากสื่อมาใช้ให้ถูกต้องนั้นยังต้องให้มุมมอง และให้ได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพราะการสื่อสารที่ดีภายใต้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดปัญหาได้

2. คุณภาพชีวิตการทำงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับดี เป็นเพราะว่าพนักงานขับรถพยาบาลนั้นโดยทั่วไปจะอยู่ในระบบราชการที่มีความมั่นคง มีสวัสดิการ มีความปลอดภัย และมีความก้าวหน้าในงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนในรายด้านนั้น แม้ว่าคะแนนทุกด้านจะอยู่ในระดับดี แต่พบว่าคุณภาพชีวิตด้านผลตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอมีคะแนนต่ำที่สุด สะท้อนว่า ค่าตอบแทนที่เกิดขึ้นในมุมมองของพนักงานขับรถพยาบาลอาจยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจที่ได้เผชิญอยู่ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเครียดขณะออกปฏิบัติงานได้ เพราะว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม[9]

3. การปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เป็นเพราะพนักงานขับรถต้องปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับกิติคุณ ซื่อสัตย์ดี [10] ที่พบว่าพนักงานบริษัทเอกชนมีคุณภาพชีวิตการทำงานดี แต่ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทการทำงานของรัฐและเอกชนที่ต่างกัน และอาจเป็นที่ข้อจำกัดของแบบสอบถามที่ในงานวิจัยนี้เป็นคำตอบแบบ 5 ระดับทำให้มีผลต่อการเลือกคำตอบที่แตกต่างกันแม้ว่าพนักงานขับรถจะปฏิบัติงานได้คล้ายคลึงกันก็ตาม

4. ผลวิเคราะห์โมเดลความรอบรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตการทำงาน กับประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล พบว่าค่าจากดัชนีต่างๆ เช่น ค่า CMIN/df ที่น้อยกว่า 5 ค่า CFI และ AGFI ที่เกิน 0.9 ค่า RMSEA ที่ต่ำกว่า 0.05 แสดงถึงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีสอดคล้องกับเกณฑ์ของ Hair et al.[11], Bollen[12] โดยผู้วิจัยได้เลือกโมเดลที่มีค่าดัชนีที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นไปตามหลักการวิเคราะห์และงานวิจัยที่วิเคราะห์ด้วยสมการ

โครงสร้าง[13] ทำให้โมเดลที่ได้นี้มีความแตกต่างจากโมเดลเริ่มต้นเล็กน้อย โดยส่วนที่สอดคล้อง คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิตการทำงานจะส่งผลหรือมีอิทธิพลโดยตรง ส่วนที่ไม่สอดคล้อง คือ คุณภาพชีวิตการทำงานส่งผลทางอ้อมผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งผลที่ได้นี้ใกล้เคียงกับการศึกษาของ ปิยกนิฏฐ์ โชติวนิช[14] ที่พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสุขในการทำงาน อย่างไรก็ตาม โมเดลที่ได้นี้สามารถอธิบายถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยโดยรวมได้ถึงร้อยละ 70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่ถูกเลือกเข้ามาในโมเดล ซึ่งถ้าสามารถนำตัวแปรอื่นนี้มาวิเคราะห์ด้วยอาจทำให้โมเดลสามารถอธิบายประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยได้เพิ่มขึ้น

5. คุณภาพชีวิตการทำงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยหมายความว่าเมื่อมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีก็จะส่งผลให้มีความรอบรู้ด้านสุขภาพก่อน และส่งผลต่อไปยังประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวรส คูปัญญา[15] ที่พบว่า การมีคุณภาพชีวิตทำงานที่ดีและมีความรอบรู้ในเรื่องสุขภาพ จะทำให้พนักงานทุ่มเททำงาน ปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

6. คุณภาพชีวิตการทำงาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล เนื่องจากคุณภาพชีวิตการทำงานมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของพนักงาน ช่วยให้เกิดความพึงพอใจ และส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สุวรีย์ เพชรแต่ง และคณะ[16] Siegrist และคณะ[17] ที่พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เป็นผลที่ได้จากการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี อย่างไรก็ตาม อิทธิพลที่เกิดขึ้นนี้มีน้อยกว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพ เป็นเพราะประเด็นคุณภาพชีวิตอยู่ในส่วนที่เป็นปัจจัยสนับสนุนพื้นฐาน แต่ความรอบรู้จะเป็นทักษะที่ใกล้ชิดและมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมต่างๆ มากกว่า

7. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกในระดับสูงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยของพนักงานขับรถพยาบาล สอดคล้องกับนงลักษณ์ แก้วทอง และคณะ[18] ที่พบว่าผู้ที่มีความความแตกฉานด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคที่ดี ทั้งนี้เพราะสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ และปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง มีความเข้าใจปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ สามารถประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อต่างๆ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาสุขภาพของตนเองกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพได้[19] ส่งผลทำให้การปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เป็นระบบจะสามารถลดปัญหาสุขภาพและความเครียดจากการปฏิบัติงานภายใต้แรงกดดันของการทำงานได้[20, 21]

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. ผู้บริหารเขตสุขภาพที่ 6 ควร

1.1 สนับสนุนในกิจกรรมการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน รวมถึงติดตามและ

ประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยอย่างต่อเนื่องในทุกจังหวัด

1.2 ควรนำผลการวิจัยไปเป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ แนวทาง มาตรฐานและเกณฑ์ในการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยในเขตสุขภาพอื่นๆ

2. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทุกแห่ง ควรรักษาแนวทางและกิจกรรมการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตการทำงาน และควบคุมกำกับให้พนักงานขับรถปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยอย่างต่อเนื่องจริงจัง

ในกรณีที่ต้องการพัฒนาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรเน้นการพัฒนาทักษะการจัดการตนเองของพนักงานขับรถเป็นลำดับแรก เพราะเกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงาน และการดูแลสุขภาพ ส่วนคุณภาพชีวิตการทำงาน ควรเน้นในกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กร เช่น สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี หรือสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเสริมความรอบรู้ นำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เพื่อให้พนักงานขับรถพยาบาลได้ปฏิบัติตามมาตรการรถพยาบาลปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Road safety in the South East Asia region 2015. New Delhi; WHO; 2016.
2. National Institute for Emergency Medicine. Ambulance accident report. Samut Sakhorn: Born to Be Publishing; 2015.
3. National Institute for Emergency Medicine. Prevention: safety guide lines for ambulance. Nonthaburi: Ultimate Printing; 2014.
4. Ginggeaw S, Prasertsri N. The relationship between health literacy and health behaviors among older adults who have multi-morbidity. Nursing Journal of the Ministry of Public Health 2015; 25(3): 43-54.
5. Sakpaisan A. Quality of work life affecting work efficiency of staff of Inter Realty Management Co.Ltd. (IRM) [dissertation]. Pathum Thani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi; 2013.
6. Hongkrajok H. Influences of health literacy, perceived self-efficacy and patient-health care provider communication on self-care behaviors among patients with primary hypertension [dissertation}. Chonburi: Burapha University, 2009.
7. Naiyapatana O. Quantitative and qualitative research methodologies in behavioral and social sciences. Bangkok: Samlada Printing; 2005.
8. Tipwong A, Noompoon J. The associations between health literacy related to obesity and health behavior: Eating and Exercise in over nutritional Children, Bongkok. Journal of Public Health Nursing 2014; 28 (2): 1-11.

9. Peerayut Y. Quality of work life affecting work efficiency among operating staff of RS Co.Ltd [dissertation]. Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce; 2008.
10. Suesatdee K. Quality of working life and performance effectiveness of stenographer official of Secretariat of The House of Representatives [dissertation]. Bangkok: Krirk University; 2014.
11. Hair JF, Black B, Babin B, Anderson RE, Tatham RL. Multivariate data analysis. 6th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2006.
12. Bollen KA. Structure equations with latent variables. New York: John Wiley & Sons, 1989.
13. Pirom W. Causal factors affecting the school effectiveness in the upper northern highland region of Thailand [dissertation]. Chonburi; Burapa University, 2016.
14. Chotivanich P. Quality of work life and organizational commitment that affect happiness at work of University Lecturer. Executive Journal 2017; 37 (1): 83-96.
15. Kuhapanya S. Working life quality affecting employees' performance satisfaction and working behavioral trend of an international company [dissertation]. Bangkok: Srinakharinwirot University, 2009.
16. Petchtang S, Kaewpan W, Kalampakorn S, Sillabutra J. Factors related to quality of work life of nurses working in Primary Health Care Units in the Central Region of Thailand. Journal of Public Health Nursing 2004; 28(1): 29-42.
17. Siegrist J, Wege N, Puhlhofer F, Wahrender M. A short generic measure of work stress in the era of globalization: effect-reward imbalance. Int Arch Occup Environ Health 2009; 2:1005-13.
18. Kaewtong N, Termsirikulchai L, Leelaphun P, Kengganpanich T, Kaeodumkoeng K. Health Literacy of group at risk of hypertension at Ban Nonghoi Sub-district Health Promoting Hospital, Sakaeo province. Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok 2014; 30 (1): 45-56.
19. Indhraratana A. Health literacy of health professionals. Journal of the Royal Thai Army Nurses 2014;15(3): 174-8.
20. Ratchapholb B. Employees' quality of work life relating to affective Well-being and performance behavioral trend of a private organization [dissertation]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2008.
21. Chaiprasert N. The quality of work life affecting work efficiency in industrial factories in Pathumthani Province. SSRU Graduate Studies Journal 2015; 8(2): 51-64.